

Nr 370.

Av herr **Reuterskiöld**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för stödjande av produktionen av mjölk och mejeriprodukter.*

Propositionen nr 255 bygger på en i och för sig alldeles riktig utgångspunkt, nämligen den att jordbrukets ekonomi icke kan varaktigt förbättras utan en höjning av priset särskilt å mjölk och att, om härvid från statens sida något kan göras, detta skulle bliva både små och större jordbruk till verkligt och lika gagn.

Men det sätt, varpå tanken i propositionen närmare utföres, är icke godtagbart. Det bär alltför mycket den kristidsprägel, som utmärkte alla de misslyckade åtgärderna under den kris, vårt land genomgick i samband med världskriget, medan detta ännu rasade. Och förslaget bär icke minst just den kristidsprägel, som bars av de åtgärder, vilka ej blott voro misslyckade utan därjämte voro verkligt farliga, därför att de undergrävde aktningen för lag och rätt. Att på den tiden maximiprisen i verkligheten blevo minimipris var ju misslyckat, men det farliga låg däri, att den faktiska prisstegringen över dessa minimipris måste ske på vägar, som för den allmänna uppfattningen voro fullt naturliga och riktiga, ehuru de formellt blivit förbjudna och alltså olagliga. Likaså var den då införda förfogandemakten ofta av illusoriskt värde, men dess upprätthållande framkallade formellt olagliga, men av den allmänna uppfattningen godkända kringgående åtgärder, varigenom hela vår samhällseliga rätt och rättsåskådning kom på sned och blev skev.

Fara föreligger nu i lika hög grad, att den typiska krigs- och kristidsprodukt, som förelagts riksdagen genom propositionen nr 255, kommer att få liknande verkningar. Det förslag till förordning om upptagande av vissa avgifter för åstadkommande av förbättrad organisation vid avsättningen av mjölk och mejeriprodukter är redan genom sin avfattning ur juridisk-teknisk synpunkt mer än vanligt illa formulerad — och det vill i verkligheten inte säga litet. Än värre är dock, att dess innehåll står i uppenbar strid både med allmänna svenska rättsprinciper och med bestämda grundlagsstadganden.

Svensk rätt tillägger beskattningsmakt åt riksdagen och åt kommunerna med ovillkorligt tvång för alla, åt föreningar och korporativa sammanslutningar med samma tvång för deras medlemmar men under villkor att möjlighet finnes för de enskilda inom korparationen att ställa sig

utanför, och i övrigt icke åt någon med tvång för andra. Den tilltänkta förordningen lägger i Kungl. Maj:ts händer en beskattningsmakt efter framställning från vissa sammanslutningar med tvång för ej blott dessas medlemmar utan ock för utomstående att till sådan sammanslutning erlägga vissa avgifter. Väl kan riksdagen överlämna till Kungl. Maj:t viss del av sin egen beskattningsmakt, men i detta fall är det ej fråga om någon riksdagens beskattningsmakt, utan i realiteten om beskattningsmakt för en viss sammanslutning med Kungl. Maj:ts samtycke. Sammanslutningen kan, från gällande rättssynpunkt, under sådana förhållanden ej betraktas annorlunda än som organ för en viss lokal menighet eller för sammanfattningen av alla lokala menigheter av viss beskaffenhet — i annat fall vore beskattningen av utom sammanslutningen stående personer fullkomligt omöjlig. Men om här, rättsligt sett, sålunda bör anses vara fråga om menigheter och deras beskattningsrätt, erkänner vår grundlag allenast de kommunala menigheterna såsom berättigade att genom sina i kommunallagarna bestämda organ utöva beskattningsmakt. Givetvis finnas dock, vid sidan av dessa, ännu bestående återstoder av tidigare kommunala menigheter, som äga att utöva viss beskattning enligt för dem givna rättsregler, men dessa återstoder från äldre tid kunna omöjligt nu helt plötsligt utökas med nya, hittills aldrig som enheter verk samma eller erkända lokala menigheter. Om därför en beskattning skall kunna grundlagsenligt anordnas, måste den beslutas och bero direkt av riksdagen, men varken av Kungl. Maj:t eller än mindre av privata sammanslutningar av ekonomisk art.

Lika rättsstridig är den föreslagna bestämmelsen, att den sammanslutning, som begär beskattningen genom Kungl. Maj:t, skall uppbära, förvalta och använda skatteavgifterna. Väl förekom det i början av 1800-talet, att en enskild sammanslutning, generaltullarrendesocieteten, fick uppbära och förvalta tullmedel, men denna anordning avvecklades under vårt nya statskick enligt 1809 års regeringsform såsom icke förenligt med denna, och än mera borde detta gälla om de nu åsyftade sammanslutningarna. Det är visserligen också sant, att under den kris, vari vårt jordbruk nu några år befunnit sig, åtgärder vidtagits, vilkas principiella rättsstridighet kunnat och kan ifrågasättas och i verkligheten läser vara ganska viss, såsom exempelvis organisationen i och för inmalningstvängets genomförande, men i dessa fall har man dock icke så uppenbart som i den nu framlagda propositionen gått över gränsen. Skulle den nu föreslagna anordningen godtagas, vore detta, även om avgifterna direkt pålades av riksdagen, detsamma som ett upprivande av de grundvalar, på vilka vår rätt hittills byggd, och tillskapandet av privata maktorgan, vilka i vår tid tvärtom borde mer än förr motarbetas och förhindras att uppstå. Att godtycket skulle kunna hållas borta från den privatförvaltning, som föreslås, har förmodligen antagits, då i förslaget även införts en ny kristidskommission under namnet statens mjölkknämd, men inga skäl finnas för

den ens sannolika riktigheten i ett sådant antagande. Tvärtom lär denna »nämnd» icke bliva annat än vad de beryktade tidigare kristidskommissionerna i sin tid voro.

Med hänsyn till alla dessa förhållanden är en omarbetning av propositionens tilltänkta förordning i ämnet nödvändig. Kan den ske genom utskottet vid denna riksdag, vore detta lyckligt, men i motsatt fall lär Kungl. Maj:t böra anmodas att till en urtima riksdag i år framlägga en förbättrad proposition i ämnet. I anslutning härtill hemställes,

att riksdagen ville, därest omarbetning inom utskottet av propositionen nr 255 icke låter sig göra, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för en urtima riksdag av ett med gällande rätt och grundlag bättre överensstämmande förslag till förbättrande av det inhemska mjölkpriset.

Stockholm den 25 maj 1932.

C. A. Reuterskiöld.